

Juny del 2015

SUMARI

Presentació

Notícies

On és?

Novetats bibliogràfiques

Sabíeu què...?

Què estem preparant

A destacar

Fons ingressats

Recerca

Col·laboracions

BUTLLETÍ DE L'ARXIU NACIONAL D'ANDORRA

Presentació

NOU FONS A CONSULTA: L'ARXIU DEL TRIBUNAL DE CORTS

Declarat BIC el 2 de febrer del 2005, BOPA 10-2005

L'Arxiu del Tribunal de Corts (1347-1959), declarat bé moble d'interès cultural el 26 de gener del 2005, es posarà a consulta a finals de juny.

El fons aplega la documentació de l'antiga Cort o Cúria del batlle i del Tribunal de Corts o Tribunal dels Veguers. Hi podem trobar la instrucció dels processos completa (denúncia, intimes, testimonis, visura, informes, procura, exhort, aprísies, manlleuta), la sentència i l'apel·lació o la mateixa documentació deslligada de la instrucció.

Hi trobem els Llibres de Corts, anomenats Llibres de Mostres, i els de la Cúria, anomenats Llibre de la Cúria. Al costat dels llibres pròpiament judicials hi trobem llibres especials com els d'Encants, on s'anotaven els béns embargats que sortien en subhasta pública.

Finalment, hi ha tota la documentació relativa a la gestió administrativa i comptable dels tribunals de justícia andorrans. També inclou documentació provinent d'altres administracions andorranes: Consell General, comuns, església. Documentació de caràcter particular o d'institucions foranes. Cronològicament aquest gran apartat aplega documents de l'any 1347 al 1937.

La documentació pròpiament judicial ocupa 85 unitats d'instal·lació i compta amb 7.657 documents. Cronològicament abasta des del s. XIV a la segona meitat del s. XX, centrant-se principalment en l'espai dels segles XV al XVII.

La documentació no judicial ocupa 75 caixes amb un total de 13.904 documents i segueix també la mateixa cronologia.

La documentació agrupada sota l'epígraf de Notarial (TC-N) aplega els protocols notariais, llibres especials i escriptures, un total de 814 unitats documentals, redactats per 41 notaris i escriptors dels quals 14 són eclesiàstics i 27 són notaris públics que actuen per autoritat dels dos consenyors. Compta amb els protocols notariais de 1393 a 1692 i de 1782 a 1804, però la seva seqüència és molt irregular.

La documentació notarial abasta del 1347, data del document original malgrat que ens hagi arribat la còpia, fins a l'any 1864. Aquesta documentació més moderna correspon a la generada per l'escribania.

La documentació judicial més contemporània (1852-1988), que va ser una transferència posterior, és una continuació de la documentació que ens havia arribat anteriorment i, si bé en un principi va ser denominada "Sentències del Tribunal de Corts", posteriorment va rebre el nom de Tribunal de Corts-Procesos. Consta de 888 unitats documentals, distribuïdes en 18 unitats d'instal·lació.

La seva consulta està restringida als 50 anys de la mort de l'afectat, si es coneix la data, o als 100 anys de la redacció del document. ■

N otícies

UNA AMENÇA D'ATEMPTAT TERRORISTA QUE L'ANTIGA RÀDIO ANDORRA NO VA EMETRE SERVEIX PER CELEBRAR EL DIA MUNDIAL DE LA RÀDIO

El dia 13 de febrer es va celebrar el **Dia mundial de la ràdio**. La Unesco, a proposta de l'Acadèmia Espanyola de Ràdio, va proclamar aquesta data com a festiva perquè coincideix amb el naixement de Ràdio de les Nacions Unides, l'any 1946. És un dia per celebrar la ràdio com a mitjà de comunicació, per millorar la cooperació internacional entre els organismes de radiodifusió, i incitar les principals xarxes i ràdios a promoure l'accés a la informació i la llibertat d'expressió a través de les ones.

Aquest 2015 l'Arxiu Nacional va proposar a Ràdio Nacional d'Andorra l'emissió d'un tall de veu del 14 de desembre del 1978, recuperat de l'antiga Ràdio Andorra i inèdit fins a aquest 2015. Es tractava d'un comunicat fet per un home que s'identificava com de les forces feixistes espanyoles en què s'amenaçava d'atemptar contra llocs emblemàtics i públics tant d'Andorra com d'Espanya si no s'alliberava presos polítics feixistes, en el termini de 30 dies.

El periodista Gualbert Osorio va ser el locutor que en aquell moment va atendre la trucada i que va tenir l'astúcia d'enregistrar el comunicat tot deixant

que l'interlocutor s'expressés amb tranquil·litat i claredat. Després en va informar el director de Ràdio Andorra, que al seu torn ho va comunicar a la policia. L'home que es va comunicar amb Ràdio Andorra també va intentar trucar als magatzems Pyrénées amb tan poc èxit que es va equivocar de número de telèfon i va trucar a un professor de l'Escola Espanyola que, molt espantat, també va informar la policia de la trucada. L'amenaça adreçada a Ràdio Andorra tenia la intenció que fos emesa des d'un país neutral i en una emissora amb un abast molt extens.

El 13 de gener del 2015, en el programa **Cara o Creu** de Ràdio Nacional d'Andorra, es va reproduir aquest comunicat inèdit i es va entrevistar el periodista Gualbert Osorio i el professor de l'Escola Espanyola. Àlex Lliteras, periodista de Ràdio Nacional, i Cinta Pujal, tècnica de l'Arxiu Nacional, també van participar en la tertúlia, dirigida per Creu Rosell i dedicada al Dia mundial de la ràdio.

L'ARXIU NACIONAL D'ANDORRA, PRESENT EN EL FORUM DES MÉTIERS 2015

El dimarts 21 d'abril passat, l'Arxiu Nacional va participar en la quarta edició del Fòrum dels oficis, organitzat pel Liceu Comte de Foix.

Aquest any ha comptat amb l'assistència de prop de 240 alumnes i uns 120 treballadors del país en diferents sectors, tant públics com privats.

En aquesta edició l'arxiu ha presentat tres perfils professionals: arxiver especialista en fons històrics, arxiver de fons fotogràfics i tècnic en digitalització i conservació digital. Enguany es van preparar dos presentacions en PowerPoint per il·lustrar i atreure l'atenció dels estudiants interessats per la nostra feina. Se'ls va poder informar de manera personalitzada sobre les tasques que es porten a terme a l'Arxiu i dels estudis necessaris per realitzar-les, que poden cursar tant a Espanya com a França.

Aquesta activitat permet donar a conèixer als estudiants la professió arxivística en els diversos vessants; d'altra manera difícilment la podrien conèixer, perquè

es tracta d'uns estudis molt específics i hi ha pocs professionals d'aquests àmbits a Andorra.

Com a resultat de la participació de l'Arxiu en el fòrum de l'any passat, la setmana del 26 al 30 de gener d'aquest any l'Arxiu Nacional va acollir un estudiant del Lycée. Durant la seva estada, l'estudiant va poder veure el dia a dia de les tasques del personal de l'Arxiu: l'inventari de documents textuais, fotogràfics, audiovisuals i sonors i el vessant de conservació-restauració i reproducció de la documentació.

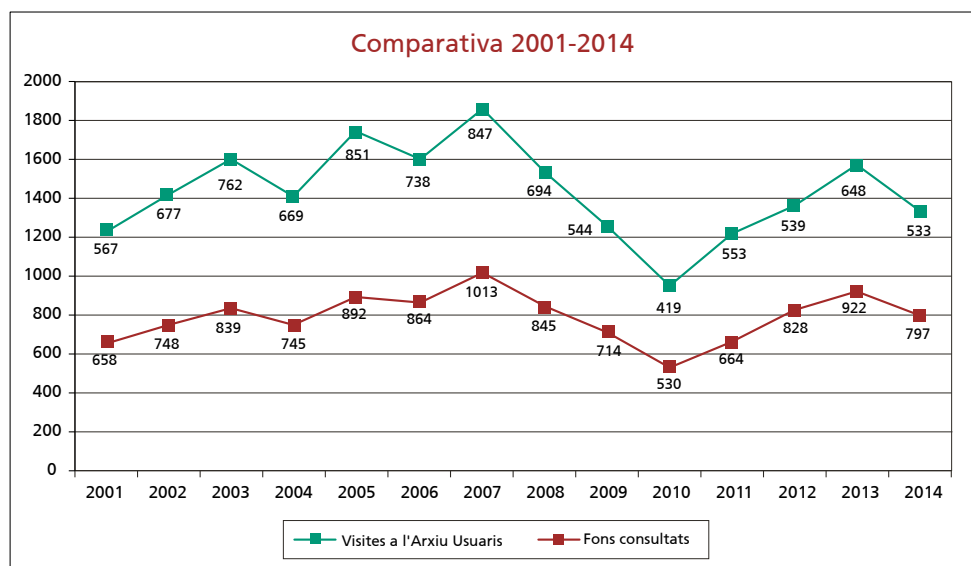
ESTADÍSTICA D'USUARIS 2014

Aquest any s'han atès 533 visites presencials a la Sala de consulta i s'han donat d'alta al registre d'usuaris 80 nous usuaris/investigadors.

NOMBRE TOTAL D'USUARIS (INVESTIGADORS) I DE FONS DOCUMENTALS CONSULTATS

	Fons consultats	Visites a l'Arxiu usuaris	Usuaris diferents per mesos	Dissabtes	
				Fons consultats	Usuaris
Gener	85	64	27	2	1
Febrer	69	47	25	7	4
Març	57	36	18	5	4
Abril	60	44	24	3	3
Maig	70	41	16	5	2
Juny	49	41	18	3	1
Juliol	60	47	20	0	0
Agost	75	42	15	0	0
Setembre	57	40	16	2	2
Octubre	100	53	25	4	4
Novembre	45	39	23	4	4
Desembre	70	39	21	4	3
Totals	797	533	248	39	28

EVOLUCIÓ DEL NOMBRE D'USUARIS I DEL NOMBRE FONTS DOCUMENTALS CONSULTATS

El total de fons consultats ha estat de 797 : 129 corresponen als fons judicials (doc. notarial de Tribunal de Corts), 112 als fons personals (audiovisuals); 96 als fons estrangers (fotogràfics); 94 als fons de l'Administració central (documentació de l'antic Consell General); 87 als fons de l'Administració eclesiàstica (registres de baptismes, matrimonis i defuncions) i 82 als fons familiars i patrimonials: (documentació textual i fotogràfica).

NOMBRE TOTAL DE CONSULTES PER FONTS DE L'ARXIU

	Totals
1. Fons de l'Administració central	94
2. Fons de l'Administració local	47
3. Fons de l'Administració eclesiàstica	87
4. Fons Judicials	129
5. Fons Notarials	47
6. Fons d'institucions públiques i parapúbliques	16
7. Fons familiars i patrimonials	82
8. Fons personals	112
9. Fons d'associacions i fundacions	0
10. Fons de partits polítics i associacions sindicals	0
11. Fons d'empreses	19
12. Col·leccions	16
13. Fons estrangers	96
14. Fons d'Etnografia	8
Altres consultes (biblioteca aux/ inventaris...)	44

Fons consultats 2014

LA PRESENCIA DE L'ARXIU NACIONAL A LES XARXES SOCIALS

L'Arxiu ha iniciat la seva presència a les xarxes socials a través de l'obertura de dos canals a Facebook i Twitter. Hi podreu trobar fotografies, curiositats, novetats de l'Arxiu i dels seus fons, difusió i molt més. Us hi esperem a tots!

Twitter: @Arxiu_Andorra

Facebook: [facebook.com/pages/Arxiu-Nacional-dAndorra](https://www.facebook.com/pages/Arxiu-Nacional-dAndorra)

L'objectiu d'aquesta iniciativa és doble: difondre diferents documents de l'Arxiu que puguin considerar-se interessants i/o curiosos i un reclam per a l'usuari, i dinamitzar la web de l'Arxiu Nacional d'Andorra (<http://www.cultura.ad/arxiu-nacional-andorra>).

El mes de març es va inaugurar la secció amb una fotografia de l'antiga porta d'entrada al Principat, situada a Sant Julià de Lòria (<http://www.cultura.ad/arxiu-nacional-andorra/difusio/la-peca-del-mes>).

NOU APARTAT A LA PÀGINA WEB: 'LA PEÇA DEL MES'

El mes de març passat, la web de l'Arxiu Nacional d'Andorra va inaugurar una secció de difusió del seu fons anomenada *La peça del mes*. Aquest nou espai virtual, de periodicitat mensual, consta d'una imatge d'un document escollit per criteris de singularitat, contingut, importància o transcendència, acompanyada d'un petit text que la contextualitza històricament i arxivísticament.

ASSISTÈNCIA AL CONGRÉS DE GOVERN DIGITAL, IMPULSANT LA TRANSFORMACIÓ

Els dies 21 i 22 de gener va tenir lloc a Barcelona el I Congrés de govern digital.

Davant del repte que suposa encara la implantació de l'Administració electrònica i la gestió de la documentació en aquest suport, l'assistència a aquest Congrés ha permès conèixer experiències i solucions que s'han aplicat en altres administracions del nostre entorn.

L'Administració té l'obligació de millorar contínuament per tal de ser més propera als ciutadans, més àgil, eficient i innovadora, i en aquest context, el que es coneix com a *govern obert* té un paper essencial. Però és tot un repte, per això conèixer i compartir experiències ens ajuda a estar més preparats i aprendre dels èxits i dels errors.

Al Congrés de govern digital es van trobar màxims responsables de diferents administracions públiques, principalment de Catalunya, i d'algunes de les principals empreses dels sectors de les noves tecnologies i la gestió de la governança, així com alguns dels més importants experts en aquesta matèria, tant en l'àmbit internacional com en el local.

El Congrés es va estructurar en set eixos temàtics: innovació pública, governança o gestió del canvi, agenda digital, marc normatiu, transparència i govern obert, identitat digital i serveis a empreses.

Podeu consultar el programa i els vídeos de les ponències al web <http://web.aoc.cat/governdigital/videos/>.

CELEBRACIÓ DEL DIA INTERNACIONAL DELS ARXIS

El 9 de juny se celebra el Dia internacional dels arxius i, en commemoració d'aquesta data, arxius de tot el món

organitzen activitats destinades al gran públic. Com cada any, l'Arxiu Nacional d'Andorra es va sumar a la celebració amb dos activitats.

El 2 de juny a les 7h de la tarda a la Biblioteca Nacional, els doctors Jordi Buyreu i Valentí Gual ens van presentar la recerca que estan portant a terme: *Estudi demogràfic de les Valls d'Andorra a l'època moderna. Ajut Cebrià Baraut 2013-2014*, basada en el buidatge dels llibres sacramentals de baptisme, de matrimoni i de defunció de les sis parròquies entre els segles XVI i XVIII, per establir l'evolució de la demografia a Andorra en aquest període. Aquesta recerca ha estat dotada amb la beca Cebrià Baraut que l'Arxiu Nacional atorga amb periodicitat biennal.

El 9 de juny, de 10h a 12h del migdia, a les dependències de l'Arxiu Nacional, vam fer un taller sobre com cuidar els discs de pedra o de vinil. En el taller es va mostrar el procediment complet per cuidar correctament un disc: la neteja, la identificació i la documentació del disc, i finalment, la digitalització i la conservació de forma definitiva.

D'altra banda, l'Arxiu Nacional ha col·laborat amb l'activitat de celebració d'aquesta diada, organitzada pel Consell Internacional d'Arxius (CIA/ICA), que consisteix en la publicació a la seva pàgina web de documents procedents dels fons documentals de diferents arxius que il·lustren o representen la regió on cada arxiu desenvolupa els seus serveis. Aquest any l'Arxiu ha col·laborat amb una fotografia del *VIII Aplec de corals a Escaldes-Engordany i Andorra la Vella. Vistes de la Prada Casadet i les instal·lacions del Luna Park*, del fons Fèlix Peig, amb referència FP Àlbum 10/2, full 151-152, que està pressa a la vora del lloc on actualment es troba l'Arxiu Nacional d'Andorra.

Per veure-la podeu consultar el web: <http://www.internationalarchivesday.org/wordpress/?portfolio=arxiu-nacional-dandorra>

n és?

NC_0027

Autor: Narcís Casal i Vall

ASSISTÈNCIA AL CURS "PALÉOGRAPHIE FRANÇAISE – INITIATION"

Enguany van prendre part al curs Paléographie française – initiation, organitzat per la Direction Générale des Patrimoines que es va celebrar als Archives Nationales de Paris els dies 19 i 20 de març.

El curs era una introducció a les diferents escriptures franceses del s. XV al s. XVIII, i a les seves institucions i fons (cancelleria, parroquial, notarial, privada...). Les sessions eren impartides per especialistes en cada època i institució, s'iniciaven amb una introducció a la matèria en qüestió per passar ràpidament

a exercicis pràctics.

CURS D'ESTRUCTURES DEL LLIBRE MEDIEVAL

Del 26 al 28 de març d'enguany les dues restauradores de l'Arxiu van assistir al curs d'Estructures del Llibre medieval que es va organitzar al Museu de Lisboa.

Arsenio Sánchez Hernampérez, restaurador de la Biblioteca Nacional d'Espanya, va ser el professor d'aquest curs on es van estudiar les tècniques de les enquadernacions del segle X al XV i en el qual els assistents van realitzar diferents maquetes per poder conèixer millor els elements del llibre medieval (cosits, capçades, tanques, tapes).

Notes bibliographiques

AVIÑOÀ, XOSÉ (ed.)

Tecnología y creación musical.

Lleida, Editorial Milenio, 2014. 400 p.

Benvingudes a casa vostra! : les obres d'art patrimonials fora d'Andorra.

[Andorra], Govern d'Andorra, 2014. 145 p.

CAIRAT, MARIA TERESA

El síndic Cairat, el meu padrí.

Andorra, Editorial Andorra, 2015. 215 p.

CALVET, JOSEP

Huyendo del Holocausto : judíos evadidos del nazismo a través del Pirineo de Lleida.

Lleida, Milenio publicaciones, 2014. 401 p.

CASADEVALL PALLÉ, ENRIC I CASAJUANA GARRIGÓS, JOAN

Introducció al dret de l'urbanisme a Andorra.

Andorra, Universitat d'Andorra : Fundació Crèdit Andorrà, 2015. 429 p.

GASCÓN CHOPO, CARLES

La catedral saquejada : el Comte de Foix i la invasió del bisbat d'Urgell a la fi del segle XII.

La Seu d'Urgell, Edicions Salòria, 2015. 147 p.

INTERNATIONAL COUNCIL ON ARCHIVES (ICA)

Comma 2012-2: Congrès 2012 à Brisbane: Confiance et développement durable dans le contexte numérique.

International Council on Archives (ICA), 2014. 188 p.

Comma 2013-1: Congrès 2012 à Brisbane : les temps changeant (2) Identités et communautés.

International Council on Archives (ICA), 2014. 244 p.

MORELL, ANTONI

El llarg caminar d'un home bo : conversa amb Joan Martí Alanís.

Barcelona, [Anem] Editors, 2015. 135 p.

PONT, CARLES (COORD.)

Dossier: La Neu.

a Cadípedraforca, núm. 17, tardor-hivern 2014.- Editorial Gavarres, 2014. p. 35-75

SOCIETAT CULTURAL URUGEL-LITANA

Urgellia 18 : Anuari d'estudis històrics

1936-1937
d'Escaldes-Engordany.
Carreter estret

dels antics comtats de Cerdanya, Urgell i Pallars, d'Andorra i la Vall d'Aran.

[La Seu d'Urgell], Societat Cultural Urgelitana, 2015. 700 p ■

Sabíeu què...?

... el Land Rover que es va fer servir a l'operació Impala el 1962 portava matrícula andorrana?

L'operació Impala va ser una travessa a l'Àfrica duta a terme per cinc aventurers catalans a bord de tres motocicletes l'any 1962. El vehicle de suport que va acompanyar l'expedició al llarg de tota

la travessa va ser un Land Rover amb matrícula andorrana anomenat Kiboko. L'expedició, en tornar, va creuar el Principat d'Andorra en el tram final Marseilla-Andorra-Barcelona.

A l'Arxiu Nacional d'Andorra podeu consultar la documentació relacionada amb aquest vehicle. ■

Què estem preparant

NOVA PUBLICACIÓ FOTOGRÀFICA EN FORMAT PDF

Amb la incorporació del nou fons fotogràfic Narcís Casal i Vall (desembre del 2014) de 143 negatius, majoritàriament de plaques de vidre de 9x12 cm realitzades per l'andorrà Narcís Casal i Vall (Barcelona 1911-Escalades 1987), iniciem una nova sèrie de publicacions en format PDF per donar a conèixer, via Internet, fons i fotografies de l'Arxiu Nacional d'Andorra. La intenció és que

aquests nous PDF es publiquin semestralment.

Reprenen aquesta iniciativa amb l'exposició titulada *De l'excursionisme al documentalisme: un autor desconegut, Narcís Casal (1911-1987)*.

Un nou format més àgil, actual i amb noves eines de visualització per poder-se visualitzar amb les diferents eines interactives de les imatges ens faran recórrer a través de 51 suggeridores imatges

Dallant a Prats, agost-setembre del 1936

NC_0001

Narcís Casal i Vall

Placa de vidre seca de gelatina 9x12 cm

l'Andorra vista per aquest home apassionat de la cultura.

Farem un recorregut fotogràfic a través de les seves primeres imatges realitzades l'any 1929 fins a les fetes a la dècada dels anys 40. Un petit viatge fotogràfic que s'inicia amb l'excursionisme per les muntanyes andorranes fins a les impactants imatges dels refugiats espanyols

morts pel fred i l'esgotament intentant fugir de la Guerra Civil Espanyola.

Des de l'Arxiu Nacional d'Andorra esperem que aquesta nova eina de difusió dels nostres fons, que és un dels nostres principals objectius, us sigui una bona manera per entrar a la fotografia andorranca i poder-ne conèixer les meravelles. ■

destacar

PLA DIRECTOR DE PRESERVACIÓ DELS OBJECTES DIGITALS D'ANDORRA

Durant aquest mes de juny està previst que el Govern aprovi el Pla director de preservació dels objectes digitals. Els treballs per dissenyar el Pla es van iniciar el mes d'octubre del 2014.

La Llei 9/2003, del 12 de juny, del patrimoni cultural d'Andorra recull que són

arxius els conjunts orgànics de documents, o la reunió de diversos conjunts, reunits per les persones o entitats públiques o privades en l'exercici de les seves activitats, per a la investigació, la cultura, la informació i la gestió administrativa. S'entén per document tota expressió en llenguatge natural o convencional i qualsevol altra expressió gràfica, sonora o en imatge, recollides en qualsevol tipus de suport material.

Una de les competències i funcions de l'Arxiu Nacional d'Andorra és la custòdia i preservació adequada del patrimoni documental d'Andorra en qualsevol suport i format. Actualment el suport digital ja ha assolit un volum considerable, i es preveu que vagi incrementant-se al llarg del temps, i l'evolució contínua de la tecnologia fa que sigui difícil seleccionar suports i formats estables i perdurables.

Davant del fet que la custòdia i la preservació a llarg termini d'objectes digitals plantegen un autèntic repte, l'elaboració d'un Pla director de preservació dels objectes digitals d'Andorra és necessària per definir quins objectes s'han de preservar, com s'han de preparar aquests objectes des de les seves fonts per tal de facilitar-ne la preservació, quines metadades han d'acompanyar aquests objectes per permetre no tan sols la seva cerca, sinó també la seva gestió i recuperació, quant de temps s'han de preservar, etc.

Amb la definició i l'establiment de les polítiques de gestió i preservació de la documentació electrònica i digital estem, a la vegada, incidint en la gestió de la documentació en tot el seu cicle de vida. Davant de la implantació i la generalització de la utilització de les noves tecnologies en les diferents tramitacions, juntament amb la posada en funcionament de la signatura electrònica reconeguda, és necessari regular la creació i la conservació de la documentació en suport electrònic d'acord amb una política consensuada i planificada. És bàsica i inqüestionable una organització que estableixi la gestió eficient i eficaç que garanteixi el dret d'accés a la informació amb seguretat, equitat i homogeneïtat de criteris, i que al mateix temps n'exerceixi un control responsable.

El Govern d'Andorra vol ser el referent a escala internacional de garantia en l'àmbit nacional pel que fa a la preservació dels objectes digitals que formen part del patrimoni cultural del país. Aquesta garantia no només la dona quant a accessibilitat sinó també quant a validesa jurídica d'aquests objectes.

Els principals objectius que pretén cobrir aquest Pla director de preservació dels objectes digitals són:

1. Garantir que els objectes digitals de les administracions públiques que s'hagin de preservar al llarg del temps es puguin preservar des d'una plataforma única en l'àmbit de tot el país.
2. Que els objectes que es preservin i que continuïn tenint validesa jurídica puguin garantir aquesta validesa en el temps.
3. Que l'accés als objectes digitals es pugui fer d'acord amb unes polítiques d'accés comunes implantades sobre la plataforma única.
4. Que els sistemes d'informació que generen objectes electrònics que s'hagin de preservar disposin d'uns estàndards coneguts i únics per poder fer la ingesta d'aquests objectes sobre la plataforma única.
5. Que el sistema sigui tan eficient com sigui possible i que tingui els mínims costos possibles per al país.
6. Que totes les administracions públiques d'Andorra es puguin adherir al sistema.
7. Que les responsabilitats de tots els actors implicats en la preservació dels objectes digitals estiguin totalment definides i siguin clares.

El Pla director de preservació d'objectes digitals s'estructura en els documents següents:

1. Anàlisi de situació
2. Visió i objectius
3. Normativa i estàndards
4. Relació de fons documentals
5. Quadre de classificació de la documentació del Govern d'Andorra
6. Taules d'avaluació documental (TAD)
7. Transferències documentals
8. Ingrés
9. Consultes i recuperació d'objectes digitals

10. Eliminació d'objectes digitals
11. Migració
12. Formats admesos per a la preservació
13. Tipologies documentals
14. Vocabulari de metadades
15. Model de signatura electrònica
16. Polítiques d'accés
17. Consulta i recuperació d'objectes digitals
18. Polítiques d'accés

EXPOSICIÓ FOTOGRÀFICA LA BELLA ANDORRA

La bella Andorra és la darrera exposició virtual que hem presentat a la pàgina web de l'arxiu (<http://www.cultura.ad/la-bella-andorra>).

Amb aquesta exposició hem volgut mostrar l'Andorra més lúdica i festiva, i apropar-nos més a una altra realitat social; la manera com les classes més benestants i les més populars festejaven les festes, o la manera com senzillament passaven el seu temps de lleure.

Hem escollit quaranta imatges que reflecteixen la intencionalitat de l'exposició.

Per a la selecció de les imatges s'han utilitzat diversos fons fotogràfics i diversos autors. Fons com els de Casa Rossell, Casa d'Areny-Plandolit, que simbolitzen més aquesta classe social més acomodada, i altres fons com el del Francesc Pantebre, Josep Alsina Martí ens ajuden

FEDA_0383. Estany de Juclà

2 de juliol del 1934

Autor: desconegut

a visualitzar les festes més populars. Juntament a aquests quatre importants fons hi hem afegit imatges fetes pels enginyers de FHASA i per Guillem de Plandolit, que complementen l'exposició amb les imatges escollides

Podem gaudir d'unes imatges més festives per poder contemplar que a banda de les penúries i les dificultats que podien passar una gran part de la població andorrana, també hi havia temps per a la diversió i la relació amb el veïnatge. ■

Fons ingressats

NOVES TRANSFERÈNCIES DE LA CAMBRA DE NOTARIS

Aquest any, la Cambra de Notaris ens va transferir 2 protocols nous, datats entre 1912 i 1913. Els manuals corresponen al notari Josep Picart Martipal. Aquesta documentació de lliure consulta, roman a sala per a ús de tots els investigadors

FONS MANEL POMARES PRATS (MPP)

La recuperació de tres fotografies (en còpia digital) per part de l'Arxiu Nacional d'Andorra de la lectura de la sentència a pena de mort de Pere Areny Aleix, a Andorra la Vella, el 18 d'octubre del 1943 va ser possible gràcies a la generositat d'Anna Solans i Pomares, neta de

Condemna a mort de Pere Areny Aleix. 18/10/1943

MPP_40

Autor: Desconegut

Manuel Pomares i Prat (la Seu d'Urgell, 27 d'agost del 1924 - 4 de maig de 2014) i la col·laboració de l'investigador Climent Miró qui ens parla de l'existència de les imatges. Aquestes tres imatges són excepcionals, ja que fins ara només coneixiem les fotografies preses per Valentí

Claverol Cirici i les imatges gravades per Bartomeu Rebés Duran, des del balcó de casa seva, a la plaça Benlloch d'Andorra la Vella. Malauradament, desconeixem l'autor d'aquestes tres imatges. ■

Recerca

PROCÉS D'IDENTIFICACIÓ, PROCEDÈNCIA, AUTORIA I SUBJECTE D'UN FONS FOTOGRÀFIC

El mes de desembre del 2014 l'Arxiu Nacional d'Andorra va recuperar una excel·lent col·lecció de fotografies del període de la Guerra Civil Espanyola preses per un autor desconegut. Entre altres imatges, hi vam trobar tres impactants fotografies d'homes morts, i en destaca una en la qual es veu com un grup d'homes en mostra un a la càmera. La imatge, sense cap suport documental, ens va fer plantejar una hipòtesi de treball sobre qui era la persona morta, qui l'havia mort i per què.

Després de cercar en diferents fons d'arxius i centres documentals relacionats amb la Guerra Civil Espanyola, com el Centro Documental de la Memoria Histórica, a Memorial Democràtic, del Museu Militar del Castell de Montjuïc, la hipòtesi no es confirmava i, al contrari, els dubtes eren més grans. De fons documentals d'Andorra vam consultar l'arxiu del Registre Civil i l'arxiu del Cos de Policia, però no ens aportaven la informació que necessitàvem. L'entrellat el vam treure del fons de la Batllia Episcopal conservat en el nostre arxiu i, en concret, en la sèrie de visures i aixecaments de cadàvers.

Els tres homes, dos d'ells veïns de l'Alt Urgell (la Vansa i Noves de Segre), van morir d'esgotament, gana i fred a les muntanyes de Perafita-Claror, quan s'escapaven de la Guerra Civil Espanyola.

Aquesta documentació, que ens ha permès identificar i entendre els fets, ens ha donat a conèixer l'autor d'aquestes imatges i de la resta del fons fotogràfic: Narcís Casal Vall (Barcelona, 1911-1987), un dels fundadors al costat dels seus germans, Jaume i Joan, del segell editorial Casal i Vall, a Sant Julià de Lòria, el 1956. Del 1963 al 1967 va ser conseller general i conseller delegat de Departament de Qüestions Socials.

Les fotografies, per si mateixes, no són objectives ni evidents, són interpretables, són un mitjà més ja sigui per informar o per desinformar, serveixen per a tots dos objectius amb el mateix ímpetu i força, i no només perquè, ara per ara, la manipulació de les imatges sigui més senzilla que mai, sinó perquè són el que sempre van ser: mirades subjectives que congelen un instant.

Ha estat un exercici extraordinari que demostra que una imatge no val més que mil paraules, i que la subjectivitat ens pot allunyar de la realitat immortalitzada en una fotografia.

CAÇAT PER LES BRUIXES

per Robert Pastor

Pau Castell, premi a la millor tesi doctoral d'història medieval

«No les he anat a cercar; elles m'han atrapat a mi», ens deia Pau Castell i Granados, aquest jove professor trempolí que, amb l'atenció, paciència i perícia d'expert en safari fotogràfic -indispensable en un científic investigador- va

guanyar el premi de la Fundació Noguera a la millor tesi doctoral d'història medieval del 2014, pel treball que va passar amb la millor qualificació possible del tribunal de l'any anterior.

Castell explica: «Vaig trobar el tema buscant un tema inèdit i al fons Medina-celi, a Sort i al Pallars, em van aparèixer judicis per bruixeria»

- Els d'*Un judici a la terra dels bruixots*,¹ de la vall Fosca?
- «Era un treball previ a la tesi, una mena de tesina. El títol està extret literalment del text d'un dels judicis. També hi vaig escometre una feina de camp, entrevistant la gent gran de la comarca. I primer va tenir forma d'article, a la revista del Col·legi de Notaris. El llibre es va editar amb una voluntat de popularització, amb una organització de continguts diferent de la universitària. Sense treure'n rigor als continguts, però sense respectar l'ordre cronològic, per fer més fàcil la lectura.»

Aquella primera recerca es remunta als anys 2006 i 2007. Aleshores va començar una llarga aventura, com es corresponia amb l'ambició de la matèria d'estudi: «la bruixeria a tot el Principat» (català)² i en la qual ha invertit ni més ni menys que nou anys de la seva joventut.

Ho ha fet «revisant arxius, unes vegades amb sort, i d'altres no».

Entre d'altres, esmenta l'Arxiu de la Corona d'Aragó, a Barcelona; el departamental dels Pirineus Orientals, a Perpinyà, i el de l'Alta Garona, a Tolosa de Llenguadoc, d'altres d'aragonesos, i multitud de petits i locals d'arreu de municipis catalans, tota la bibliografia disponible del segle XIX ençà.

1. Castell i Granados, Pau. *Un judici a la terra dels bruixots. La cacera de bruixes a la Vall Fosca, 1548-1549*. Tremp: Garsineu Edicions, 2011.
2. Castell i Granados, Pau. *Orígens i evolució de la cacera de bruixes a Catalunya (segles XV-XVI)*. Tesi doctoral presentada Universitat de Barcelona. Departament d'Història Medieval, Paleografia i Diplomàtica el 9/12/2013.

- I el de la Inquisició de Barcelona?
- «Va ser totalment destruït, cremat, durant el trienni liberal. Només es van salvar dos volums. El gros disponible són les cartes enviades a la Suprema -el màxim tribunal inquisitorial- des d'aquí.»
- A més de l'esforç tenaç, us haurà calgut sens dubte un pressupost econòmic important. Tot a càrrec vostre?
- «Va ser un gran ajut la beca que em va concedir el Ministeri d'Educació espanyol, sobretot l'estada de cinc mesos a la Universitat de Lausana, a Suïssa, el principal centre d'investigació europeu sobre aquesta matèria. »

Sens dubte va ser tota una experiència. I fructífera. Però els bons mestres reconeixen que també aprenen dels alumnes. I va ser el cas, en un aspecte fonamental: incorporar Catalunya a l'inici de les persecucions de la bruixeria europea:

- «El crim de bruixeria apareix per primera vegada el segle XV, en un procés del 1419 a Barcelona; cinc anys abans de les ordinacions de la vall d'Àneu, i és la primera llei que reprimeix aquest delictes concret al continent. Però aquests precedents, o inicis simultanis als de la resta d'Europa, no els coneixia ningú. A tot estirar, a Lausana havien llegit el llibre de Caro Baroja,³ però més els antropòlegs que els historiadors. Ara ja n'han pres bona nota.»
- Tanmateix, sembla que bastant abans hi havia precedents, també en l'àmbit de la cultura catalana, com ara l'acord del 1201 -ja- dels «homes

d'Andorra» perquè el vescomte de Castellbó constitueix Corts i jutgi, entre d'altres, les «bruixes metzineres»...⁴

- «Aquells casos no són de bruixeria, en sentit estricte i literal, els falta un element substancial: el satanisme, l'adoració al diable. Les referències a «donar goternons» s'escauen millor a la fetilleria. Cal tenir molta cura amb les traduccions, sobretot amb les franceses, d'on ve la confusió entre els dos termes. En francès no es distingeixen, perquè es fa servir *sorcellerie* i *sorcière* genèricament. En canvi en anglès es marca clarament la diferència entre *witchcraft* (per bruixeria) i *sorcery*. I el mateix passa amb l'alemany, entre altres llengües.»

Pel que fa a la bibliografia i la documentació, ocupa ni més ni menys que 29 folis a la tesi de Castell, «i les fonts inèdites són més que les ja publicades abans». És una dada lògica, perquè «mai no s'havia fet una recerca extensiva» (a la totalitat del territori català), encara que acotada als segles XV i XVI, deixant de banda els grans processos del XVII. La causa és evident: «Amb tot això l'extensió hauria estat doble, absolutament excessiva.»

Queda pendent, si un dia el doctor ho decideix. En canvi, ha superat l'objecte pel que fa a territori, amb la revisió dels documents de l'Arxiu Nacional d'Andorra:

«Amb el vostre *Aquí les penjaven*⁵ vaig saber que, com a mínim n'hi havia, de casos». I, després d'estendre's en elogis i agraïments a l'equip de l'Arxiu, i tant que en va trobar, fins a 21 més que no apareixien a l'obra premiada pel Con-

3. Caro Baroja, Julio. *Las brujas y su mundo*. Madrid: Alianza Editorial, 1973.

4. Baraut, Cebrià. *Cartulari de la Vall d'Andorra. Segles XI-XIV*. Doc. 97. Conselleria d'Educació i Cultura del Govern d'Andorra. Arxiu Històric Nacional.

5. Pastor i Castillo, Robert. *Aquí les penjaven. Introducció ala història dels mites, llegendes, creences i fets de bruixeria i màgia al Principat d'Andorra i de les persecucions de bruixes i bruixots, en el marc comú del Pirineu i amb alguns referents internacionals*. Andorra: Consell General del Principat d'Andorra, 2004.

sell General el 2003⁶. I els que continua acumulant: «Avui mateix, a la Seu, me n'han aparegut tres o quatre més.» I durant la conversa, l'entrevistador recorda un altre testimoni, que costa recuperar i finalment apareix: una petició al rei Enric I de França i consenyor, del 1551, amb la demanda que no es comissin els béns a les jutjades per bruixeria, perquè suposa la misèria per a la família i sobretot per als fills petits, «que se periran de fam»⁷. I és que les recerques no s'acaben mai. En tot cas, es tanquen per l'autor, en un moment o un altre. Això sense perjudici de la publicació, com és el cas de la tesi de Pau Castell i Grana-dos. També «popularitzada», com el llibre sobre la vall Fosca?

- «No, en aquest cas serà el text acadèmic, literal.»

I de ben segur no li traurà atractiu. Perquè això de la bruixeria atreu i força. El mateix dia de l'entrevista, la sala de la Biblioteca Nacional es va quedar petita per escoltar la conferència del professor amb el títol «Per bruixa i metzinera». I tant de bo no arribi a la saturació de «don Julio» (Caro Baroja), que s'empenyava cada cop que li esmentava el tema cada persona que el coneixia, fart que no li coneguessin o recordessin res més de la seva extensa i important obra d'historiador i antropòleg. ■

6. *Els documents inèdits dels fons del Tribunal de Corts d'Andorra trobats per Pau Castells són: Fragment de la sentència contra Caterina Yvona, d'Escaldes (primer terç del segle XV). TC, 5161. Judici contra Maria Carta, d'Andorra la Vella (1461). TC, 1799. Judici contra Esclaramonda Aymar, d'Engordany (1471). TC, 1804. Interrogatori del judici contra Guillem Casala, de Canillo (1471). TC, 5947. Libel acusatori contra Guillem Casala, de Canillo (1471). TC, 5947 ds-1. Judici contra Joana Call, de Segudet (1472). TC, 1760. Enquesta del judici contra Margarida Duranda, de Canillo (1489). TC, 1832. Fragment del judici contra Dolça Narbona, de Vila (1499). TC, 1874. Deposició testimonial contra Dolça Narbona, de Vila (1500). TC, 1881. Judici contra Maria Tomassa, d'Encamp (1499). TC, 5973. Judici contra Maria Guisalda, d'Aixirivall (1516). TC, 2086. Judici contra Francina Quera, d'Engordany (1529). TC, 2204. Testimonis contra na Call, de Llorts (1532). TC, 2218. Testimoni contra Maria Pellissera, d'Encamp. TC, 2223. Testimoni contra Maria Guisalda, de Sant Julià de Lòria (1545). TC, 2342. Anotacions del judici contra Joana Mora i Tomassa, del Tarter (1545). TC, 2342. Confessió de Joana Mora, de Canillo (1546). TC, 2348. Enquesta de testimonis a Canillo, Encamp i Sant Julià (1551). TC, 6053. Judici contra Jalmina Cella, de Llorts (1551). TC, 2417. Judici contra Antònia Martina del Tarter (1551). TC, 6052, fol. 25r-28v.*
7. *ASC, Ll. 36, fol. 149v-153.*

col·laboracions

JOAN LLUÍS AYALA, ARXIVER DE L'ARXIU COMUNAL DE LA PARRÒQUIA D'ANDORRA LA VELLA

Els arxius, una obligació moral

Amb la inauguració de les noves dependències comunals situades sota el Consell General, el Comú de la parròquia d'Andorra la Vella s'ha dotat d'un espai destinat a arxiu. També s'han creat dins l'organigrama de funcionament comunal les funcions del personal específic per a l'arxiu. Aquest fet representa la culminació d'una mancança, perquè érem un dels pocs comuns on no hi havia una dotació de personal ni instal·lacions destinades de forma exclusiva a la documentació.

Se'm va oferir la possibilitat de participar en l'inici d'aquest projecte, i vaig acceptar-lo de bon grat. Com a amant de la història i del nostre territori (país i parròquia), és un orgull poder col·laborar en la protecció del nostre patrimoni documental. Com a historiador i investigador, fa temps que estic familiaritzat amb els arxius.

Per contextualitzar la documentació que podem trobar a l'arxiu hauríem de fer un resum històric de la parròquia. L'originària parròquia d'Andorra estava formada antigament pels quarts d'Andorra la Vella i d'Escaldes-Engordany. La documentació (relativa a les competències del Comú) estava dipositada en un armari amb dos panys a la sala de la Casa la Vall, coneguda amb el nom de Despatx del Síndic. El 14 de juny de 1978 el quart d'Escaldes-Engordany esdevé oficialment parròquia, i el 16 de juny de 1978 el Consell de Quart d'Andorra la Vella en sessió extraordinària clausura el llibre d'actes del Quart d'Andorra. La documentació de l'antic Comú d'Andorra es diposita a l'Arxiu Nacional l'any 1996.

Fins a la recent creació de l'arxiu, la documentació del Comú estava dispersa en arxius de gestió dels diversos departaments i serveis. La documentació principal que conservem és: documentació administrativa (obres, urbanisme, finances...) i històrica (llibres d'actes, decrets...) del Quart d'Andorra des del segle XVII i la generada com a Comú des de l'any 1978.

A banda de la documentació històrica i administrativa, també es custòdia l'arxiu fotogràfic, cartells, postals, díptics, llibrets, llibres, informatius comunals o sèries temàtiques com la Temporada de música i dansa.

Durant aquest temps una de les tasques principals ha estat la transferència de documentació dels diferents departaments a l'arxiu central i el posterior tractament arxivístic. Una altra tasca important i necessària ha estat fer pedagogia entre el personal, per assessorar-los i informar-los sobre tots els aspectes relacionats amb la documentació.

En el vessant personal, el fet d'encetar un projecte nou, sense referents, representava un compromís i un repte

**BUTLLETÍ DE L'ARXIU
NACIONAL D'ANDORRA
Ministeri de Cultura**

Edifici Prada Casadet
c. Prada Casadet, 8-12
AD500 - Andorra la Vella
(Principat d'Andorra)

Telèfons:

Centralita: 802 288
Fons audiovisuals: 802 285
Fons històrics: 802 286
Atenció a l'usuari: 802 287
Direcció: 802 289

e-mail:
arxiu_nacional_andorra@govern.ad

web:
www.arxius.ad

Horari d'atenció al públic:

de dilluns a divendres:
de 8.30 h a 14.30 h
dissabtes:
de 9 h a 13 h

Disseny:

Imatge gràfica
Govern d'Andorra

Consell de redacció:

Lidia Arbués
Montse Sirés
Virginia Castillo

Dipòsit Legal: AND.485-2005

No es permet la reproducció total o
parcial del butlletí digital.

importants, però també un element motivador el fet de comprovar la materialització d'un projecte.

Penso que tot i els avenços iniciats, encara queda camí per recórrer. S'ha de fer comprendre la importància i la rellevància d'un bon servei d'arxiu que serveix per agilitzar l'administració, garantir la custòdia i la protecció, i fer difusió del nostre patrimoni.

Vull aprofitar l'ocasió per agrair a tot el personal de l'Arxiu Nacional, així com als companys d'altres arxius comunals, l'ajuda i l'assessorament rebuts sempre que els els he demanat.

Arxiu Comunal d'Andorra la Vella
Prat de la Creu, 68-74
Andorra la Vella
Telèfon: 730 065
arxiu@comuandorra.ad ■